

Nr 61

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motion om inrättande av en fond för ersättning av skador vid kollision mellan motorfordon och renar.

Motionen

I motionen 1972:1251 av fru Hansson m. fl. (s) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag om inrättande av en fond i syfte att ersätta skador som uppstår i samband med kollision mellan motorfordon och renar.

Remissyttrandena

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från statskontorets fondbyrå, försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, Svenska samernas riksförbund och Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Utskottet

I föreliggande motion föreslås att en fond inrättas för att ersätta skador som uppstår vid kollision mellan motorfordon och ren. Som motiv härför åberopas de för renbetesområdena speciella riskerna för sådana kollisioner, vilka inte finns i andra delar av landet. Den påkörande får enligt motionen svara inte endast för skadan på den egna bilen utan även ersätta renägaren för den påkörda renen. Motionärerna åberopar i sammanhanget föreliggande möjligheter till bidrag från älgskadefond till motorfordonsförare vid kollision med älg.

Utskottet får i anledning härav erinra om att riksdagen år 1969 beslöt att bidrag från älgskadefonderna skulle upphöra att utgå efter viss övergångstid (prop. 1969:1, bil. 11, s. 186, JoU 1969:1, rskr 1969:9). Bärande motiv ansågs inte längre finnas för detta bidrag med hänsyn till möjligheterna att få ekonomiskt skydd genom försäkring. Bidragsgivningen har upphört fr. o. m. den 1 juli 1972.

I anledning av vad i motionen anförts om skadeståndsansvaret vid kollision mellan motorfordon och ren får utskottet hänvisa till föregående års riksdagsbeslut om rennäringslagen (prop. 1971:51, s. 207, JoU 1971:37, rskr 1971:216). Enligt av riksdagen godkänt uttalande i propositionen skall allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser tillämpas på trafikskador som vållats av renar. Detta innebär bl. a. att skadeståndsansvar för renägare eller sameby kan inträda om den som haft djuren i sin vård brustit i skälighets syn. Samma uppfattning kommer till uttryck i innevarande års riksdagsbeslut om skadeståndslag (prop. 1972:5, s. 104-105, LU 1972:10, rskr 1972:192).

I remissyttrande över motionen framhåller Svenska samernas riksförbund angelägenheten av att en sådan fond som föreslagits i motionen inrättas. Övriga remissinstanser, statskontorets fondbyrå, statens försäkringsinspektion, lantbruksstyrelsen och Svenska försäkringsbolags riksförbund, avstyrker bifall till motionen och åberopar därvid de i det föregående redovisade riksdagsbesluten. I vad avser ersättning till renägaren för skadad eller dödad ren framhålls att bilistens trafikförsäkring gäller i vanlig ordning. Vid fall av smitning regleras skadan av Trafikförsäkringsföreningen. Vidare pekar man på de möjligheter till ersättning bilägare har genom bl. a. vagnskadegaranti och vagnskadeförsäkring.

Med hänsyn till vad i det föregående redovisats finner utskottet det inte motiverat att biträda motionsyrkandet.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen lämnar motionen 1972:1251 utan åtgärd.

Stockholm den 28 november 1972

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Johanson i Västervik (s), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), fru Anér (fp), herr Augustsson (s), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Johansson i Holmgården (c), fru Theorin (s), herrar Leuchovius (m) och Strömberg (fp)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Yttranden över motionen 1972:1251**Statskontorets fondbyrå (27.4.1972)**

Fondbyrån anför.

Den i motionen nämnda möjligheten till skadeersättning vid kollision mellan bil och älg grundas på bestämmelserna i 4 och 5 §§ kung:n nr 260/1965 om älgavgift m. m. Beslut meddelas av statens naturvårdsverk. Till verket delegerades genom kungörelsen de ersättningsärenden, vilka dessförinnan alltsedan 1938 avgjorts av Kungl. Maj:t och tillgodosetts genom anlitande av den av fondbyrån förvaltade jaktvårdsfonden.

Fråga om ersättning vill kollision mellan motorfordon och älg upptogs av 1949 års jaktutredning, vilken anmäldes för 1951 års riksdag (prop. 189). I detta sammanhang aktualiserades även fråga om ersättning för skada vid sammanstötning med annat vilt än älg, men denna fråga avvisades av departementschefen, då den inte borde lösas utan närmare utredning.

Sedermera har utredning i ämnet verkställts, och denna anmäldes för 1969 års riksdag (statsverksprop. bil. 11 s. 181). I ett av länsstyrelsen i Jämtlands län avgivet yttrande i "frågan föreslogs anlitande av automobilskattemedel för ersättning vid trafikskador, som vållas av vilt och ren.

Departementschefen fann bärande motiv för statsbidrag numera saknas med hänsyn till möjligheterna att få ekonomiskt skydd genom försäkring. Bidragen borde därför avskaffas, dock först efter en övergångstid av 3 år från 1.7.1969. Riksdagen biföll förslaget.

I anledning härav har naturvårdsverket 21.12.1971 avgivit förslag om slopande av bidragsgivningen vid trafikskador, som vållats av älg.

Fråga om särskilda bestämmelser för kollision mellan motorfordon samt hus- och tamdjur har — fondbyrån veterligt — inte tidigare aktualiserats.

Fondbyrån kan för sin del inte finna påkallat att vid sidan av förefintliga försäkringsformer bygga upp en särskild skadeersättningsfond. Med anledning av de i motionen påtalade riskerna för bilister må beaktas, att förekommande olikheter i riskmomenten vid biltrafik torde ha medverkat till att landet försäkringsmässigt indelats i tre tariffområden, varav det i norra Sverige inte har de högsta premierna. Skada, som inte ersätts skadelidande, hänför sig i vad avser renägaren till fall då bilisten bevisligen inte är vållande. Vid s. k. "smitning" kan renägaren hållas skadeslös genom försäkringsföreningen. Bilägaren å sin sida kan begränsa riskerna för kostnader genom vagnskadeförsäkring men belastas under alla omständigheter med förekommande självrisk och eventuell bonusförlust. I dessa avseenden, där kostnad drabbar renägare eller bilist, föreligger emellertid i princip inte någon skillnad mot skadefall med andra djur än älg. Ännu gällande bestämmelser om ersättning vid kollision mellan bil och älg läser emellertid komma att ändras. Vid sådant förhållande torde — som departementschefen framhöll vid 1969 års riksdag — ersättningsfrågan få lösas genom möjlig förbättring av försäkringsskyddet.

Försäkringsinspektionen (26.4.1972)

Inspektionen avstyrker motionärernas förslag om inrättande av en renskadefond för trafikolyckor och anför.

Frågor om ersättning av skador som uppstått vid kollision mellan motorfordon och djur har i skilda sammanhang varit föremål för behandling. Vid flera tillfällen har sålunda riksdagsmotioner väckts resp. framställningar gjorts rörande särskilda ersättningar av allmänna medel för trafikskador till följd av kollisioner med älgar, rådjur och renar m. m. Under en följd av år har viss begränsad ersättning för skada vållad av älg kunnat erhållas ur den s. k. älgskadefonden, som administrerats av statens naturvårdsverk. En utredning inom detta verk och domänstyrelsen begärd av 1965 års riksdag — framhöll att bidragssystemet framstod som från flera synpunkter inkonsekvent samt administrativt betungande och ansåg att det borde avskaffas i synnerhet som möjligheter till försäkrings-skydd fanns. De flesta remissinstanser delade utredningens uppfattning och i statsverkspropositionen år 1969 (bilaga 11, s. 185) uttalade sig departementschefen för ett avskaffande senast den 1.7.1972 av trafikskadeersättningar ur älgskadefonden.

Motioner till riksdagen 1969 rörande dels fortsatt ersättning för skada till följd av kollision med älg (I:155, II:274), dels trafikskadeskydd vid viltolyckor (I:825, II:976) avstyrktes av jordbruksutskottet under hänvisning till ovanberörda utredning. Riksdagen biföll sedan Kungl. Maj:ts förslag till upphävande av älgskadeersättningen vid trafikskador.

Det av motionärerna i förevarande fall åberopade exemplet från ersättningen ur älgskadefonden torde sålunda fr. o. m. 1.7.1972 helt sakna relevans. I samband med framläggandet av förslag till rennäringslag i proposition till 1971 års riksdag (nr 51) har departementschefen avvisat tanken på införande av strikt ansvar för renägare när det gäller trafikskador till följd av kollisioner med renar. Enligt departementschefens mening, till vilken riksdagen anslöt sig, borde alltså allmänna skadeståndsregler här tillämpas. Samma uppfattning kommer till uttryck i Kungl. Maj:ts proposition 1972:5, s. 104 med förslag till skadeståndslag där bl. a. en framställning från Motorförarnas Helykterhetsförbund om särskild lagstiftning om ersättning för skada till följd av kollision mellan motorfordon och ren avisades.

I vad avser ersättning till renägaren för skadad eller dödad ren gäller bilistens trafikförsäkring i vanlig ordning. Vid fall av smitning eller oförsäkrade fordon regleras skadan av Trafikförsäkringsföreningen som enligt uppgift handlägger något hundratal sådana skador årligen.

Lantbruksstyrelsen (28.4.1972)

Styrelsen avstyrker motionen och anför följande.

Enligt lagen (1916:312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik åvilar förstahandsansvaret för dessa skador i allmänhet bilens förare eller ägare. Detta innebär att skador som till följd av biltrafik orsakas t. ex. tamdjur, dit ju renar räknas, skall ersättas av bilens ägare eller förare, såvida det inte av omständigheterna framgår, att skadan varken förorsakats av bristfällighet på bilen eller vållats av föraren. Lagens särskilda regressbestämmelser innebär att hinder inte torde föreligga att regresstalen föres mot t. ex. renskötare, som genom vårdslöshet vid renarnas bevakning vållat att renar kommit in exempelvis på landsväg med trafikolycka som följd. Detta sätt att ordna ansvarsfrågan kompletteras av skyldighet för bilägare att ha fordonet försäkrat (lag 1929:77). Vid "smitning" eller skada av oförsäkrad bil svarar trafikförsäkringsanstalterna solidariskt (21 § sistnämnda lag). Detta innebär att den skadeliidande i praktiken alltid är garanterad ersättning.

Vid skada på ren till följd av järnvägstrafik är ansvarsfrågan ordnad på

i princip likartat sätt.

Om renskadorna i stället skall ersättas av en särskild "renskadefond", kan man för det första inte bortse från att fordonsförarna kommer att bli mindre försiktiga och att antalet renskador till följd därav kommer att öka. Vidare måste medel avsättas för att bygga upp fonden.

Att samerna eller samefonden skulle bidra därtill finner lantbruksstyrelsen uteslutet, bl. a. därför att det skulle innebära en rubbning av den ansvarsfördelning som innefattas i 1916 års lag. En sådan lösning har inte heller motionärerna förordat.

Mot tanken att staten skulle i någon mera avsevärd mån delta i uppbyggnaden av fonden talar både principiella och praktiska skäl. Vad man här möjligen skulle kunna tänka sig är att staten åtar sig förvaltningen av fonden.

Slutligen kan man tänka sig att trafikförsäkringsbolagen åläggs att giva tillskott till fonden, men eftersom deras verksamhet till alldeles övervägande grad måste grunda sig på fordonsägarnas premiebetalningar, skulle en sådan lösning i praktiken knappast skilja sig från vad som redan gäller.

Med anledning av den jämförelse som motionärerna gjort med älgskadefonden må framhållas.

Älgskadefonden är uppbyggd av de avgifter som erläggs av jägare för varje fälld älg. Bidrag ur fonden kan utgå bl. a. med anledning av sådan trafikskada på motorfordon som orsakats av älg och är av någon betydelse. Därutöver har vissa möjligheter funnits till statsbidrag med anledning av älgskadorna.

Genom riksdagsbeslut 1969 har emellertid ett principbeslut fattats att efter viss övergångstid dessa bidrag skall upphöra. Se prop. 1969:1, bilaga 11 s. 185, jordbruksutskottet 1969 nr 1 s. 36, rskr. nr 9. Huvudskälet för beslutet var de ökade möjligheterna att få ekonomiskt skydd genom försäkring. På grund av riksdagsbeslutet har naturvårdsverket föreslagit att detta statsbidrag skall helt upphöra från och med den 1.7.1972.

Svenska samernas riksförbund (15.5.1972)

Riksförbundet anför följande.

Riksförbundet har i yttrande den 1 mars 1970 med anledning av remiss från riksdagens allmänna beredningsutskott av motionerna 1970: I:962 och II:1139 angående åtgärder mot trafikolyckor, förorsakade av renar sagt att en fond för skadereglering borde inrättas. Vidare sägs att mot bakgrund av – i yttrandet närmare specificerat – det juridiska läget synes den riktiga lösningen vara att staten satsar kapitalet till fonden.

Riksförbundet anser att en lösning enligt riksförbundets linjer är mycket angelägen och snarast bör komma till stånd.

Riksförbundet är positivt till inrättandet av en fond, bestående av allmänna medel, med syfte att ersätta skador som uppstår vid kollision mellan renar och motorfordon.

Svenska försäkringsbolags riksförbund (27.4.1972)

Riksförbundet avstyrker den i motionen föreslagna renskadefonden och hänvisar därvid till sitt yttrande den 18 februari 1970 till riksdagens allmänna beredningsutskott över motionerna I:962 och II:1139 angående åtgärder mot trafikolyckor förorsakade av renar. I sammanhanget tillägger riksförbundet att möjligheterna att få ersättning ur älgskadefond för skador på motorfordon vid kollision med älg kommer att upphöra med utgången av innevarande budgetår.

